نشریه فرهنگ و ارتقای سلامت فرهنگستان علوم پزشکی
دوره هشتم، شماره سوم، پاییز ۱۴۰۳، صفحات ۳۱۳ تا ۳۱۸

معرفی شخصیت تأثیرگذار در سلامت

در بزرگداشت دکتر پرویز وزیریان، پیشکسوت حوزه بهداشت در ایران

زهرا طهماسبی آشتیانی[۱]، حسین ملک افضلی[۲]، محمدمهدی گویا[۳]، محسن زهرایی[۴]، احسان مصطفوی[*۵]

۱. کارشناس ارشد، بخش اپیدمیولوژی و آمار زیستی، مرکز تحقیقات بیماری‌های نوپدید و بازپدید، انستیتو پاستور ایران، تهران، ایران
۲. استاد، گروه اپیدمیولوژی و آمار زیستی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران
۳. استادیار، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران
۴. استاد، مرکز مدیریت بیماری‌های واگیر، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، تهران، ایران
۵. *نویسنده مسئول: استاد، بخش اپیدمیولوژی و آمار زیستی، مرکز تحقیقات بیماری‌های نوپدید و بازپدید، انستیتو پاستور ایران، تهران، ایران، mostafaviehsan@gmail.com

دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۶/۰۶ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۰۷/۰۵

چکیده

دکتر پرویز وزیریان، پزشک و متخصص بهداشت عمومی، از افراد برجسته و به نام کشور در حوزه بهداشت می‌باشد. در این مقاله مروری به فعالیت‌های ارزنده ایشان اشاره شده است. ایشان در طول سال‌های خدمت پر افتخار خود نقش مهمی در ارتقای وضعیت بهداشتی کشور داشت و فعالیت‌های ماندگاری را در رابطه با ریشه‌کنی فلج اطفال در ایران، مدیریت بهداشت و درمان استان خوزستان در زمان جنگ تحمیلی و همچنین کنترل همه‌گیری‌های مختلف بیماری‌های واگیر در ایران، افغانستان و پاکستان ایفا کرد. مرور خدمات ایشان می‌تواند الگویی برای جامعه بهداشتی کشور باشد.

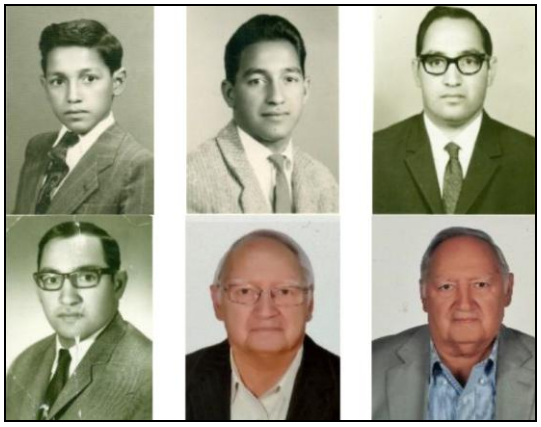
کلیدواژه‌ها: ایران، بهداشت همگانی، تاریخ پزشکی، سرگذشت‌نامه پزشکان، شیوع همه‌گیر

مقدمه

دکتر پرویز وزیریان (تصویر ۱) متولد سال ۱۳۱۶ در اهواز است. ایشان تحصیلات ابتدایی و دبیرستان را در سال ۱۳۲۴ تا ۱۳۳۶ در شهر اهواز و دوره‌ی علوم پایه رشته پزشکی را در دانشگاه شیراز گذراند (تصویر ۲) و تحصیلات پزشکی خود را در سال ۱۳۴۴ از دانشگاه جندی شاپور اهواز به پایان رساند. ایشان دوره‌های کارورزی پزشکی را در بیمارستان‌های تهران گذراند.

دکتر وزیریان، تحصیلات تکمیلی طب نظامی را در دانشگاه نظامی‌سلطنت آباد تهران در سال ۱۳۴۵ گذراند. ایشان همچنین در سال ۱۳۵۵ تخصص عالی بهداشت را در دو دوره مشترک در دانشگاه آنتورپ بلژیک و آمستردام هلند گذراند و در سال ۱۳۶۹ مدرک پزشکی اجتماعی و طب حرفه‌ای را از دانشگاه ملی سنگاپور اخذ کرد.

دکتر پرویز وزیریان همچنین طی سال‌های خدمت خود، دوره‌های آموزشی متعددی دیگری را گذراند که از آن جمله می‌توان به دوره پیشگیری و بهداشت عمومی (دانشکده بهداشت دانشگاه تهران، ۱۳۴۷)، مدیریت بهداشتی (اسپانیا، دانشکده مدیریت بارسلون، ۱۳۶۵)، گسترش ایمن‌سازی (مصر، سازمان جهانی بهداشت)، مدیریت مبارزه با بیماری‌های اسهالی (مراکش،۱۳۷۰)، مبارزه با بیماری‌های حاد تنفسی (تونس، ۱۳۷۰)، نظام مراقبت بیماری‌ها (اردن، ۱۳۷۲) و نظام مراقبت سندرمیک (تهران، ۱۳۹۰) اشاره کرد.

تصویر ۱. دکتر پرویز وزیریان در گذر زمان

تصویر ۲. آزمایشگاه بافت‌شناسی دانشکده پزشکی دانشگاه شیراز، شیراز، دکتر وزیریان در حال بررسی با میکروسکوپ، سال ۱۳۳۸

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-22]

[DOI: 10.22034/8.3.15]

مشاغل فنی و اداری

دکتر پرویز وزیریان، رئیس بهداری پادگان مریوان (کردستان) (سال‌های ۱۳۴۵ و۱۳۴۶)، مسئول پزشکی پیشگیری دهدشت کهگیلویه و بویراحمد و رئیس مرکز پیشگیری و بهداشت دزفول (سال ۱۳۴۶)، معاون اداره بهداری دزفول (سال ۱۳۵۱)، رئیس بهداری، بهداشت و قرنطینه آبادان (سال ۱۳۵۲)، رئیس اداره ریشه‌کنی مالاریا و مبارزه با بیماری‌های واگیر استان خوزستان (سال ۱۳۵۵) و معاون سازمان منطقه‌ای بهداری و بهزیستی استان خوزستان (سال ۱۳۵۶) بود.

ایشان پس از انقلاب اسلامی‌ایران نیز دارای سمت‌های متعددی شامل: مدیر عامل سازمان منطقه‌ای بهداری- بهزیستی استان لرستان (سال ۱۳۵۷)، مدیر عامل سازمان منطقه‌ای بهداری و بهزیستی استان خوزستان (سال ۱۳۵۸ تا ۱۳۶۴)، رئیس ستاد امداد پزشکی استان خوزستان در دوران دفاع مقدس (سال‌های ۱۳۵۹ تا ۱۳۶۴) بود.

دکتر پرویز وزیریان از سال ۱۳۶۴ به تهران منتقل شد و در وزارت بهداشت عهده‌دار سمت‌هایی نظیر مدیرکل اداره بهداشت خانواده (سال ۱۳۶۴)، سرپرست دفتر آموزش بهداشت و مدیر کل اداره بهداشت مدارس (سال ۱۳۶۵)، مدیرکل دفتر خدمات بهداشتی ویژه (سال ۱۳۶۶)، بنیانگذار و مدیرکل بهداشت حرفه‌ای و سرپرست دفتر بهداشت دهان و دندان (سال ۱۳۶۷)، مدیرکل بهداشت خانواده و مدارس (سال ۱۳۷۰)، سرپرست اداره‌ی کل مبارزه با بیماری‌ها (سال ۱۳۷۳)، مدیر برنامه کشوری ریشه‌کنی فلج اطفال (سال‌های ۱۳۷۲ تا سال ۱۳۸۱)، مدیر برنامه مبارزه با بیماری‌های غیر واگیر (سال ۱۳۷۹) و بازرس این وزارتخانه در بررسی وضعیت دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور (سال ۱۳۷۷) بوده است.

ایشان از سال ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۶ در قالب مشاور سازمان جهانی بهداشت در افغانستان و پاکستان خدمت کرد و در بازگشت به ایران در سال ۱۳۸۶ موسسه توسعه سلامت هزاره سوم را تاسیس نمود که هدف آن ارتقای سلامت جامعه ایران و کشورهای همسایه بود. در قالب این موسسه، ایشان توانست برنامه‌های آموزشی را برای ارتقای مراقبت مرزی دریایی و هوایی و زمینی به اجرا بگذارد و به بررسی وضعیت واکسیناسیون در کشور پرداخت.

فعالیت‌های ماندگار

دکتر پرویز وزیریان در طول دوره خدمت خود در مدیریت بهداشت و درمان دوران جنگ تحمیلی در استان خوزستان و ریشه‌کنی فلج اطفال در ایران، پیشگیری از طغیان آبله در فارس و آبادان و جلوگیری از ورود طاعون به کشور فعالیت‌های مهمی‌انجام داد و در تاسیس اداره کل بهداشت حرفه‌ای در وزارت بهداشت، ایجاد خانه‌ها و مراکز بهداشت کارگری در کشورنقش به‌سزایی داشت.

تصویر ۳. فعالیت برای کنترل همه‌گیری وبا، زابل، سال ۱۳۴۷
دریاچه هامون سوار توتن (توتَن نام نوعی قایق محلی است که با بافتن نی و الیاف و ساقه آن در روستاها و مناطق حاشیه تالاب هامون مورد استفاده قرار می‌گیرد.)
دکتر وزیریان، نفر دوم از چپ، با دو نفر از کارمندان و یک ژاندارم و یک توتن ران بلوچ

دکتر وزیریان در حوادثی نظیر سیل خوزستان در سال‌های ۱۳۴۷ و ۱۳۵۸، همه‌گیری وبا در زابل در سال ۱۳۴۷ (تصویر ۳)، زلزله میشان در کهگیلویه و بویر احمد در سال ۱۳۵۲، زلزله قیر و کارزین فارس در سال ۱۳۵۳و زلزله استان زنجان در سال ۱۳۶۹ در پیشگیری از طغیان بیماری‌های واگیر نقش به‌سزایی داشت.

در این قسمت سه فعالیت مهم ایشان، یعنی مدیریت بهداشت و درمان دوران جنگ تحمیلی در استان خوزستان، ریشه‌کنی فلج اطفال در ایران و همکاری با سازمان‌های بهداشتی بین‌المللی برای کنترل بیماری‌های واگیر مرور شده است:

۱. **مدیریت بهداشت و درمان جنگ در استان خوزستان:** دکتر پرویز وزیریان قبل از شروع جنگ تحمیلی، دارای ۶ سال سابقه کار به عنوان کارشناس حوزه بهداشت در شهرستان‌های دزفول و اهواز بود. وی از سال‌های ۱۳۵۹ تا ۱۳۶۵ مدیر عامل سازمان منطقه‌ای بهداری و بهزیستی استان خوزستان بود و در پیشگیری و کنترل بیماری‌های واگیر حضور موثری داشت. ایشان در دوره ۸ ساله جنگ، رئیس کمیته مدیریت بحران مناطق بمباران شده‌ی کشور بود.

دکتر وزیریان، در آخرین روزهای مرداد ماه ۱۳۵۸ که تنش‌هایی بین ایران و عراق بالا گرفته بود، تجربه‌ای را که از مدیریت بحران‌های بهداشتی و وقوع همه‌گیری بیماری‌ها و سیل و زلزله داشت، به‌کار بست و ستادی متشکل از همه ارگان‌های استان خوزستان، به نام ستاد امداد پزشکی خوزستان را تشکیل داد. وظیفه این ستاد تأمین نیازهای درمانی جبهه‌ها بود. این ستاد اولین ستاد پشتیبانی جنگ و اولین ستاد بهداشتی درمانی جنگ بود که تشکیل شد. واحدهای بهداری و واحدهای رزمی‌نیروهای اعزامی به خوزستان به محض ورود به اهواز به ستاد مراجعه می‌کردند و نیازهای خود را اعلام می‌کردند. در ستاد چند شاخه وجود داشت: شاخه سازماندهی نیروهای اعزامی از تهران و سایر استان‌ها؛ شاخه پیش‌بینی

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-22]
[DOI: 10.22034/8.3.15]

نیازهای دارویی و تجهیزات پزشکی؛ شاخه آمار (مربوط به پذیرش مجروحین جنگی در بیمارستان‌ها و شهدا)؛ واحد ارتباط با خانواده‌های رزمندگان؛ واحد امور مربوط به آمار شهدا و مجروحین جنگی (تا زمانی که بنیاد شهید مسئول آن شد). ستادهای مشابهی هم در دزفول و آبادان و خرمشهر شکل گرفت که دکتر وزیریان مدیریت عالی همه این ستادها را در خوزستان به عهده داشت.

یکی از کارهای دیگری که در طول جنگ تحمیلی به مدیریت دکتر وزیریان انجام شد، راه‌اندازی عملیات تخلیه، برای تخلیه مجروحان و مصدومان جنگی با دو هدف انتقال مجروحان و مصدومان از خطوط مقدم به پشت جبهه برای ادامه درمان آنان به منظور بهبودی و خارج کردن مجروحان و مصدومان از بیمارستان‌های منطقه به خارج از منطقه برای حفظ ظرفیت بیمارستان‌ها (برخی از بیمارستان‌های صحرائی که در زمان جنگ در خوزستان فعال و دکتر وزیریان مدیریت عالی آن‌ها را به عهده داشت شامل: بیمارستان‌های دارخوین، هتل آستوریا، هتل نادری، سینا، هتل اهواز، طالقانی (آبادان)، فیروز (ماهشهر)، نظام مافی (شوش)، کارخانه قند (شوش)، سوسنگرد، حمیدیه، فجراسلام، افشار (دزفول)، پایگاه شکاری وحدتی (دزفول)، شهید بهشتی (نیو سایت اهواز) و بیمارستان شهید بهشتی (اندیمشک) بود. به منظور آمادگی برای پذیرش مجروحان و مصدومان جدید بود. مراکزی که برای پذیرش مجروحان و مصدومان اعزامی به شهرهای خارج از مناطق جنگی ایجاد شده بود ایستگاه‌های تخلیه مستقر در فرودگاه‌های اهواز، دزفول، بندر چوئیبده آبادان و در صورت لزوم ایستگاه‌های راه آهن اهواز، اندیمشک، کارون اهواز بود. در ابتدای جنگ که بیمارستان‌های شهری بیشتر از بیمارستان‌های صحرایی مورد استفاده قرار می‌گرفت، ضرورت داشت که عملیات تخلیه با سرعت بیشتری انجام شود تا همیشه بیمارستان‌ها ظرفیت پذیرش مجروحان جدید را داشته باشند؛ لذا بخشی از ساختمان فرودگاه اهواز برای تأسیس ایستگاه تخلیه مجروحان در اختیار نیروهای بهداشت و درمان قرار گرفت. بخش بزرگی به نام ایستگاه تخلیه تأسیس شد که هماهنگی پروازها را انجام دهند و مصدومان اعزامی از بیمارستان‌های اهواز در ابتدا به وسیله آمبولانس‌های مرکز اورژانس اهواز به ایستگاه تخلیه فرودگاه حمل می‌شدند.

بیماری شیستوزومیازیس به‌ویژه در اطراف دزفول که منطقه مهمی از جبهه بود به صورت بومی وجود داشت. دکتر پرویز وزیریان در این مدت برنامه‌هایی را مدیریت کرد که در نتیجه آن‌ها موارد بیماری مالاریا و شیستوزومیازیس در خوزستان کاهش پیدا کرد و بیماری سیفلیس بومی‌در خوزستان حذف شد. ایشان نقش مهمی هم در پیشگیری از همه‌گیری‌های کزاز با راه‌اندازی اکیپ‌های واکسیناسیون داشت و در دوران جنگ حتی یک مورد کزاز هم در این منطقه گزارش نشد. همه‌گیری سالک در شمال دزفول در دوران جنگ هم با سم‌پاشی و انجام اقدامات بهداشت محیط کنترل شد.

دکتر وزیریان با راه‌اندازی آزمایشگاه بزرگی در خرمشهر، در قبل از شروع جنگ، و در اهواز، بعد از شروع جنگ، نظارت بر مواد غذایی و آشامیدنی مورد استفاده در استان و جبهه‌ها را سامان‌دهی کرد. ایشان همچنین نقش مهمی‌در راه‌اندازی بخش‌های تخصصی درمان افراد مار و عقرب گزیده در یکی از بیمارستان‌های شهر اهواز داشت.

۲. **ریشه‌کنی فلج اطفال در ایران:** نخستین تلاش‌ها برای ریشه‌کنی فلج اطفال در ایران از دهه ۵۰ شمسی آغاز شد ولی چون با واکسیناسیون همگانی همراه نبود به نتیجه نرسید. این مشکل همچنان ادامه داشت و به‌ویژه در شهرها و روستاهای دور افتاده مرزی قربانی می‌گرفت. دکتر وزیریان در سال ۱۳۷۲ مدیر برنامه کشوری ریشه‌کنی فلج اطفال شد. وزارت بهداشت در سال ۱۳۷۳ با کمک بیش از ۵۰۰ هزار بسیجی و بهورز، در قالب ۱۶ هزار پایگاه واکسیناسیون و با کمک بیش از ۱۷۵ هزار گروه امدادی، در دو نوبت (۲۳ فروردین ۱۳۷۳ و چهار هفته بعد) بیش از ۹ میلیون کودک زیر ۵ ساله واکسینه شدند. در سالیان بعد با همکاری معاون بهداشتی وقت، دکتر حسین ملک افضلی و با حمایت‌های دکتر سید علیرضا مرندی، وزیر بهداشت وقت، برنامه ریشه‌کنی فلج اطفال در کشور با قدرت ادامه پیدا کرد (تصویر ۴) و از سال ۱۳۷۴ فلج اطفال در ایران ریشه‌کن شد.

از علل موفقیت برنامه ریشه‌کنی فلج اطفال در ایران می‌توان به ایجاد همکاری بین بخشی، مشارکت افراد مختلف جامعه، ایجاد حساسیت عاطفی درجامعه، مشارکت بین بخش خصوصی و سازمان‌های دولتی، استفاده از نهادهای سازمان یافته موجود در جامعه شامل بسیج، بهورزان و رابطان بهداشتی، عدم بار مالی برای مردم، نقش خوب صدا و سیما در اطلاع‌رسانی درمورد فلج اطفال و لزوم واکسیناسیون به مردم با گویش‌های مختلف از طریق رادیو و تلویزیون‌های استانی، رهبری و برنامه‌ریزی درست وزارت بهداشت، و حمایت یونیسف و سازمان جهانی بهداشت اشاره کرد.

تصویر ۴. دکتر سیدعلیرضا مرندی و آیت‌الله هاشمی رفسنجانی در مراسم افتتاح آخرین دوره واکسیناسیون ایمن‌سازی فلج اطفال، سال ۱۳۷۶.

حاضران: سرهنگ قدیمی، دکتر حسین اکبری، دکتر پرویز وزیریان، و دکتر محمدحسین نیکنام، دکتر شجاعی‌زاده و سردار افشار

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-22]

[DOI: 10.22034/8.3.15]

تصویر ۵. عکس راست: شرکت در جلسه‌ای برای کمک به ریشه‌کنی فلج اطفال، دانشگاه ننگرهار افغانستان، سال ۱۳۸۵؛ دکتر پرویز وزیریان نفر اول از چپ؛ عکس چپ: ماموریت ایمن‌سازی در اسلام آباد پاکستان، سال ۱۳۸۶؛ دکتر پرویز وزیریان نفر سوم از چپ

۳. **همکاری با سازمان بهداشتی بین‌المللی:** دکتر پرویز وزیریان در سازمان‌های بین‌المللی نیز خدمات شایانی انجام داد و از آن جمله می‌توان به مشاور برنامه ریشه‌کنی فلج اطفال در کشور ترکیه (۱۳۷۸)، مصر (۱۳۸۰)، نپال (۱۳۸۱)، مشاور و مدیر برنامه ریشه‌کنی فلج اطفال افغانستان (۱۳۸۱ تا ۱۳۸۳) و پاکستان (۱۳۸۴ تا ۱۳۸۶)، (تصویر ۵) و عضو هیئت هماهنگ‌کننده کشورهای آسیایی نظارت بر برنامه‌های گلوبال فاند (۱۳۸۰) اشاره کرد.

در سال ۱۳۸۱، درحالی‌که ۳۸ سال از خدمت دولتی دکتر وزیریان می‌گذشت، ایشان بازنشسته شد و سازمان جهانی بهداشت بلافاصله ایشان را با عنوان مشاور و افسر پزشکی در افغانستان استخدام کرد. در سال اول خدمت در افغانستان، ایشان نقش مهمی‌در سرکوب همه‌گیری وبا داشت که با آموزش اصول بهداشت آب و محیط و همچنین ترویج برنامه واکسیناسیون انجام شد. هم چنین در این سال، کلینیک بیماری‌های واگیر را در مزار شریف تاسیس کرد. ایشان در طول عمر کاری خدمت خود، ۱۷ بار به افغانستان سفر نمود و با همکاری با دفتر سازمان جهانی بهداشت در کابل، کندز و قندهار، باعث پیشرفت قابل توجهی در برنامه ریشه‌کنی فلج اطفال و همچنین سایر برنامه‌های ایمن‌سازی در افغانستان شد.

پس از سه سال خدمت در افغانستان، به علت نا امنی ایشان درخواست انتقال به پاکستان نمود که ابتدا به پیشاور و سپس به کراچی منتقل شد تا ماموریت خود را با هدف ارتقای برنامه ریشه‌کنی فلج اطفال و ایمن سازی، به مدت سه سال ادامه دهد. ایشان در سال ۱۳۸۵ به علت سن بالاتر از ۶۵ سال و بر اساس مقررات سازمان جهانی بهداشت، از خدمات بین المللی هم بازنشسته شد و به میهن بازگشت.

دکتر وزیریان همچنین در پیشگیری از همه‌گیری و با در عربستان سعودی در موسم حج در سال‌های ۱۳۴۹، ۱۳۶۳ و ۱۳۷۳ و پیشگیری از همه‌گیری بیماری‌های واگیر در جنگ یمن شمالی و جنوبی در سال ۱۳۷۳ مشارکت فعال داشت.

دکتر وزیریان همچنین در پیشگیری از طاعون فعال بود به‌طوری‌که بعد از طغیان طاعون هند در سال ۱۳۷۳، با همکاری دکتر محمود بهمنیار و دکترمنصور شمسا، از انستیتو پاستور ایران، دوره‌های آموزشی جهت هماهنگی و برنامه‌ریزی با دانشگاه‌های علوم پزشکی برگزار کرد و با همکاری دانشگاه علوم پزشکی ایران در فرودگاه مهرآباد یک پست قرنطینه صد تخت خوابی برای بستری کردن موارد مشکوک به طاعون با مدیریت دکتر محمد مهدی گویا ایجاد کرد.

دکتر وزیریان در اجلاس‌های سالیانه برای ریشه‌کنی بیماری فلج اطفال و همچنین برنامه توسعه ایمن‌سازی در منطقه خاورمیانه شرقی سازمان جهانی بهداشت و همچنین نشست‌های منطقه‌ای برای کنترل بیماری‌های واگیر حضور فعال داشته است.

خدمات آموزشی

دکتر پرویز وزیریان مدرس دروس مرتبط با بهداشت عمومی در آموزشگاه عالی بهداشت مدارس اهواز، دانشگاه علوم پزشکی ایران، جهاد سازندگی خوزستان و دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی بوده است. ایشان عضو کمیته علمی دوره‌ی آموزشی منطقه‌ای شرق مدیترانه برای پایش و ارزشیابی اختلالات کمبود ید و عضو هیئت مدیره مدرسان دوره عالی مالاریا در بندرعباس بود.

دکتر پرویز وزیریان همچنین مدرس دوره‌های مختلف در سراسر کشور در زمینه مبارزه با بیماری‌های واگیر، غیرواگیر، تغذیه و مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، بهداشت خانواده، و بهداشت حرفه‌ای (تصویر ۶) بوده است.

تألیفات و مطالعات

از دکتر پرویز وزیریان مقالات ترجمه زیادی در دسترس می‌باشد. ایشان نویسنده کتاب مدیریت بهداشت و درمان جنگ است و هدف ایشان از تدوین این کتاب انتشار نکات مدیریتی بهداشت و درمان در سال‌های دفاع مقدس است. دکتر وزیریان در این کتاب خاطر نشان کرده است که در روزهای جنگ نه تنها در بهداشت موفق بودیم؛ بلکه در درمان نیز

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-22]

[DOI: 10.22034/8.3.15]

تصویر ۶. دکتر پرویز وزیریان در حال سخنرانی در برنامه‌های آموزشی؛ تصویر راست: هفته سرطان، آبادان، سال ۱۳۵۳/ تصویر چپ: دوره بیماری های قابل پیشگیری با واکسن و ایدز، مشهد، سال ۱۳۸۳

شاخص و رکورد از خود برجای گذاشتیم و مدت زمان انتقال مجروحان از جبهه تا بیمارستان‌های بزرگ و مطرح کشور حداکثر ۸ ساعت بود و مراکز درمانی طوری محافظت شدند که حداقل تخریب متوجه آنان شد.

کتاب‌های پیشگیری اولیه از خودکشی (سال ۱۳۷۹)(۱)، کمک‌های اولیه در تصادفات رانندگی و راهنمای جعبه کمک‌های اولیه (سال ۱۳۸۵)(۱)، مروری بر بهداشت (۲)، دستورالعمل نظارت و کنترل کیفی نمک ید دار در پیشگیری از اختلالات کمبود ید (سال ۱۳۷۳)(۳)، مالاریا (سال ۱۳۷۴)، راهنمای فنی مبارزه با کمبود ید (سال ۱۳۷۵)(۴)، پولیومیلیت (سال ۱۳۷۲)، نظام نامه مقررات بهداشتی در فرودگاه‌ها (سال ۱۳۸۹) و مبانی سلامت واکسن (۵) توسط ایشان نگارش شده است.

سال‌های زیادی از عمر کاری دکتر پرویز وزیریان به پیشگیری و کنترل بیماری‌های قابل پیشگیری با واکسن گذشت (۶). ایشان دارای مطالعاتی بر روی بیماری‌هایی نظیر HIV/AIDS (۷)، مالاریا (۸) و دیابت (۹)(۱۰) بوده است. ایشان همچنین به بررسی علل مرگ‌ومیر مادران در کشورهای عضو ECO (۱۱)، ارزیابی روند مرگ و میر در افراد زیر پنج سال و چالش‌های رسیدن به هدف چهارم توسعه هزاره سوم (۱۲) و روش‌های ارزیابی برنامه مراقبت فلج اطفال(۱۳) پرداخته است.

تقدیرنامه‌ها

از دکتر پرویز وزیریان در طول سال‌های خدمت خود به مناسبت فعالیت‌های ماندگار تقدیر شده است که از آن جمله می‌توان به تقدیرنامه‌های دریافتی ایشان از وزرای بهداشت وقت به علت مبارزه با بیماری‌های روده‌ای (سال ۱۳۵۴)، انتخاب به عنوان کارمند نمونه وزارت بهداشت (سال ۱۳۶۹)، اقدامات مؤثر در کاهش موارد بیماری وبا در کشور (سال ۱۳۷۳)، خدمات ماندگار در حوزه ریشه‌کنی فلج اطفال در ایران (سال ۱۳۸۸) اشاره کرد. جایزه فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران بابت سال‌ها خدمات بهداشتی تأثیرگذار در کشور (در سال ۱۳۹۵) به ایشان اعطا شده است. دکتر وزیریان در سال ۱۳۷۵ نامزد دریافت جایزه جهانی آموزش برای صلح یونسکو از طرف سازمان علمی فرهنگی ملل متحد در یونسکو بود.

نتیجه‌گیری

دکتر وزیریان یکی از پیشکسوتان حوزه بهداشت در ایران است که سال‌ها در راستای ارتقای سلامت جامعه تلاش کرده است و افتخارات بسیاری در ایران و در عرصه‌های بین المللی به دست آورده است و در طول سال‌های خدمت خود نقش مهمی در ارتقای وضعیت بهداشتی کشور داشت. ایشان فعالیت‌های ماندگاری را در رابطه با ریشه‌کنی فلج اطفال در ایران، مدیریت بهداشت و درمان جنگ در استان خوزستان، کنترل همه‌گیری‌های وبا در سیستان و بلوچستان و خوزستان، کنترل همه‌گیری سالک در شمال دزفول، کنترل همه‌گیری آبله در فارس و آبادان و پیشگیری از ورود طاعون به کشور ایفا کرد.

منابع

1. Vahedi A, Salarifar M, Vazirian P. First aid in car accidents and first aid kit guide. Tehran: Monir; 2006. [In Persian]
2. Vazirian P. An overview of health. Tehran: Islamic Warriors Institute of Scientific and Educational Services; 1992. [In Persian]
3. Tyabji R. A handbook of monitoring and Quality control. Translated by P. Vazirian, R. Sheikholeslam. Tehran: Alborz Co;1971. [In Persian]
4. Dunn JT. A practical guide to the correction of iodine deficieny. Translated by P. Vazirian, R. Sheikholeslam. Tehran: UNICEF; 2002. [In Persian]
5. Abdoli Yaghini F, et al. Vaccine Safety Basics learning manual. Tehran: Tandis; 2015. [In Persian]
6. Zahraei SM, Marandi A, Sadrizadeh B, Gouya MM, Rezaei P, Vazirian P, et al. Role of National Immunization Technical Advisory Group on improvement of immunization programmes in the Islamic Republic of Iran. Vaccine 2010 Apr 19; 28 Suppl 1: A35-8.

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-22]

[DOI: 10.22034/8.3.15]

7. Moradi G, Malekafzali H, Naieni KH, Rashidian A, Vazirian P, Mirzazadeh A, et al. HIV/AIDS Situation in Economic Cooperation Countries; Achievement and Gaps toward Millennium Development Goals. J Family Reprod Health 2011; 5(1): 1-9.
8. Holakouie Naieni K, Malekafzali H, Rashidian A, Vazirian P, Moradi G, Mirzazadeh A, et al. Malaria Status in Economic Cooperation Countries; Achievement and Gaps toward United Nations Millennium Development Goals. Iran J Public Health 2012; 41(7): 7-13.
9. Azizi F, Gouya MM, Vazirian P, Dolatshahi P, Habibian S. The diabetes prevention and control programme of the Islamic Republic of Iran. East Mediterr Health J 2003 Sep-Nov; 9(5-6): 1114-21.
10. Azizi F, Guoya MM, Vazirian P, Dolatshati P, Habbibian S. Screening for type 2 diabetes in the Iranian national programme: a preliminary report. East Mediterr Health J 2003 Sep-Nov; 9(5-6): 1122-7.
11. Malekafzali H, Naieni KH, Rashidian A, Vazirian P, Moradi G, Mirzazadeh A, et al. Tracking the maternal mortality in economic cooperation countries; achievement and gaps toward millennium development goals. J Family Reprod Health 2010; 4(1): 9-14.
12. Mirzazadeh A, Holakouie Naieni K, Rashidian A, Vazirian P, Moradi G, Malekafzali H. Millennium Development Goal Four; Child and Infant Mortality, Achievements in Economic Cooperation Organization Countries: An Ecological Study. J Compr Ped 2013; 4(2): 99-104.
13. Nooraee M, Vazirian P, Nadim A. Evaluation of a Care Programme with Example ofPoliomyelitis in Iran. Journal of Guilan University of Medical Sciences 2000; 9(33): 47-54. [In Persian]

Medical Biography

In Commemoration of Dr. Parviz Vazirian: A Pioneer in The Field of Public Health in Iran

Zahra Tahmasebi Ashtiani[1], Hossein Malek-Afzali[2], Mohammad Mehdi Gooya[3], Mohsen Zahraei[4], Ehsan Mostafavi[5*]

1. Master degree, Department of Epidemiology and Biostatistics, Research Center for Emerging and Re-emerging Diseases, Pasteur Institute of Iran, Tehran, Iran
2. Professor, Department of Epidemiology and Biostatistics, School of Health, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran
3. Assistant Professor, Iran University of Medical Sciences, Tehran, Iran
4. Professor, Centre for Infectious Disease Management, Ministry of Health, Treatment and Medical Education, Tehran, Iran
5. ⁎**Corresponding Author:** Professor of Epidemiology, Department of Epidemiology and Biostatistics, Research Centre for Emerging and Re-emerging Infectious Diseases, Pasteur Institute of Iran, Tehran, Iran, mostafaviehsan@gmail.com

Abstract

Dr. Parviz Vazirian, a physician and public health specialist, is recognized as one of the foremost leaders in the field of public health in Iran. This paper reviews his significant contributions over the years. Throughout his distinguished career, he has played a crucial role in enhancing the health status of Iran. His impactful initiatives include efforts to eradicate polio in the country, managing patient care in Khuzestan province during the Iran-Iraq war, and addressing various outbreaks of infectious diseases in Iran, Afghanistan, and Pakistan. Analyzing his contributions serves as an exemplary model for the national health community.

Keywords: Biography of Physicians, History of Medicine, Iran, Pandemics, Public Health

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-22]

[DOI: 10.22034/8.3.15]